

KÜLÖNFÉLÉK.

RADISICS JENŐ JUBILEUMA 1881-1911. Szerény, de bensőséges családi ünnep keretében üdvözölték f. é. május hó 29-én az O. M. Iparművészeti Múzeum tisztviselői Radisics Jenő min. tanácsost, a múzeum igazgatóját, mert e napon volt harmincadik évfordulója annak, hogy a múzeum kötelékébe lépett.

Az elvetett mag még alighogy palántába szökent, amikor Radisics Jenő fogalmazói minőségben a múzeumhoz került. És ha szabad azzal a hasonlattal élnünk, — azt mondhatnánk — hogy ő vele nőtt az intézettel, bár helyesebb, ha nem azt mondjuk, hogy vele, hanem inkább általa. E növekedésben ugyanis neki tevékeny rész jutott. Visszatekintve a közel egy emberöltőt magában foglaló multra, konstatálhatjuk, hogy alapvető és gyümölcsöző munkában telt az el. Egyébként e folyóirat olvasóinak nem kell Radisics Jenőt bemutatnunk, ismerik őt mint e lap hasábjain megjelent számos tudományos értékű, művészettel megírt cikk szerzőjét.

Az Iparművészeti Múzeum kis kezdetből jórészt az ő vezetése alatt nőtt ki régi keretéből, úgy, hogy a millenium évében ma díszes palotájába költözhetett, ahol az elrendezés és felállítás nehéz munkáját rövid idő alatt ő végezte el. Emellett nem egy nagyszabású kiállítás szervezése körül fejtett ki élénk tevékenységet és az elért sikerek igazolják, hogy minő eredménnyel. Másrészt tudjuk azt is, hogy Radisics Jenő számos olyan tervvel foglalkozik, mely a múzeum jövő fejlődését van hivatva elősegíteni és hivatásában tökéletesíteni.

A budapesti és vidéki rokonintézetek vezetői és nagyszámú tisztelői üdvözölték a jubilánst.

A múzeum tisztviselői, hogy az ünnepnek látható és maradandó művészi emléke is legyen, plakett alakjában Berán Lajos jeles szobrászművésszel megminta-táztatták az ünnepelt arcképét, és annak eredeti példányát bronzba öntve átadták Radisics Jenőnek. Ezenkívül redukált alakban, vert példányokban készítették el tisztelői részére. E sikerült plakettet e számunkban mutatjuk be.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA ÚJ IGAZGATÓJA. A Fittler Kamill halálával elérvült Iparművészeti Iskolának f. évi május 25-dike óta új igazgatója van. Dr. Czákó Elemér nevezte ki a király erre a fontos tisztségre és szívesen megállapítjuk, hogy méltó férfira bízták iparművészeti oktatásunk jövőjét. Aránylag még fiatal ember Czákó Elemér, mindössze 36 éves s iparművészettel csak 12 év óta, az iparművészeti múzeumhoz való meghívatása óta foglalkozik behatóbban. De ez alatt a néhány év alatt oly kétségbevonhatatlan bizonyítékát adta alapos művészettörténeti ismereteinek, jó ízlésének, önálló, éles ítéletének és szervező képességének, hogy teljes megnyugvással látjuk őt új hatáskörében. Voltaképpen egy

év óta ideiglenes minőségben már vezette az intézet ügyeit és e rövid idő alatt annyi gyökeres és üdvös reformot indított meg és hajtott végre, hogy igen kedvező színben látjuk jövőjét a vezetése alatt fejlődő Iparművészeti Iskolánknak.

RAJZOKTATÁSI ÉS MŰVÉSZETI NEVELÉS-ÜGYI NEMZETKÖZI KONGRESSZUS lesz 1912 nyarán Drezdában. A kongresszussal kapcsolatosan nagy rajzkiállítás rendeznek. Kívánatos, hogy Magyarország, amelynek rajzoktatása újabban nagyon föllendült, mennél teljesebb, gondosan összeválogatott csoporttal vegyen részt e kiállításon.

ANYAKÖNYVI IPARMŰVÉSZET. Ha Ön, tisztelt olvasó, egy életre szóló nagy lépés előtt, a szívében meghatott komolysággal, a karján pedig azzal, akivel minden üdvét meg fogja osztani, ott áll a tiszteletreméltó és felpántlikázott anyakönyvvezető előtt, mondjuk például Budapesten a Kálvin-téri hivatalban, akkor Ön a jövő rózsás reményein kívül a következő dolgokat fogja látni: egy ütött-kopott két-ajtós fényezett íróasztal, kendermadzaggal összekötött nádszékek, egy nagy időket átélt kopott pamlag, végül füstös tapéták, amelyek mindenáron el akarnak szakadni közanyánktól, a faltól. Hiszen szép a jövő színes reménye, de a jelennek is megvannak a maga igényel gondolja az, akinek éppen ebben a nagyszerű ünnepélyes pillanatban kéne elrebegnie a boldogító igent. De az ember ilyen percekben nem tud sem igent, sem nemet mondani, az ember csak sírni szeretne, sírni, sírni, mint a költő mondja, az egyházpolitikai reformokon, amelyek annyi féltő gonddal kímondják, hogy milyen legyen a C 4. számú blanketta és hogyan omoljon le a 7 1/2 centiméter széles m. kir. nemzeti színű szallag az anyakönyvvezető vállairól, de arra abszolúte nem gondoltak, hogy bútor is kell, az isten szerelméért, jó bútor egy fővárosi ünnepi terembe, ahol mindennap vagy tízenötshúszszor rebegnek az emberek. A Magyar Iparművészet egy ízben közölte H. Götz karlsruhei mennyegzői termét, mely az 1900-iki párisi világkiállításon volt először bemutatva s e számban bemutatja a brémai anyakönyvi hivatal pompás dísztermét,*) amely a brüsszeli kiállításon tünt fel tavaaly. Ez jó példáját mutatja annak, hogy igenis, a hatóságnak módjában van hozzája méltó egyszerű, szívhez szóló ünnepi környezetben adni áldását a hozzájövő jegyesekre. Hogyisne! Hiszen minden valamirevaló művészen, sőt minden artistikus fogékonyságú lélekben erős, friss inspirációkat támaszthat a gondolat, hogy meg kell teremteni egy mennyegzői alkalomra szóló helyiséget. Mennyi dekoratív ötlet kínálkozik itt, mennyi tartózkodó elegancia, mennyi éltumi életöröm, milyen pompás fugája a színekben, vonalakban kifejezhető násznak. Minden orgonaszógnál, a Lohengrin nászindulójánál szebben beszélhetne itt az iparművészet formanyelvén maga az államhatalom, a büszke, a szuverén, a gögös, amely fiatal, ragyogó léleket fűz össze öreg, foszladozó, piszkos kanapékon. N.

*) Tervvázlatát és faragványait 1910. évfolyamunk 274. és 275. oldalán közöltük. A szerk.

EGYHÁZMŰVÉSZETI TANFOLYAMOK. Az Orsz. M. Iparművészeti Társulat a művészeti és ipartechnikai ismeretek terjesztése céljából és a hazai iparművészet iránt való érdeklődés felkeltése érdekében az idén két egyházművészeti tanfolyamot rendez. Az egyik, mely július hó 4—9-ig tart, az esztergom-megyei lelkészkedő papsága vesz részt, a másikat egyházi kézimunkákkal foglalkozó női szerzetesrendek tagjai számára rendezik július hó 10-étől 14-ig. Az előadói tisztségeket elismert egyházi és világi szakértőik látják el.

RÉGI KALOTASZEG. Olvasóink ez évi V. füzetünkkel megkapták Kós Károly építésznek, az Attila királyról ének c. gyönyörű ballada szerzőjének újabb művészeti irodalmi munkáját és pedig az eredeti kézirat hű másolatát adtuk, melyet a maga eredeti művoltában akartuk bemutatni. Olvasóink közül többen arra figyelmeztettek bennünket, hogy a szokatlan vastag betűs kézirat olvasása nehéz s megerőlteti a szemet. Ezért a jelen füzetünkhöz csatoljuk a Régi Kalotaszeg egész szövegének rendes betűkkel szedett lenyomatát azok részére, kik az V. füzetben közölt igen értékes művet az írás szokatlan volta miatt eddig nem olvashatták el.

EGY TOKIOI JAPÁN SZOBRÁSZ, Hanamuna Massakiohi a maga életnagyságú mellszobrát faragta fából és japán híradások szerint ez a szobor páratlan tökéletességű remeke a japán művészetnek. A szobor 2000 különböző színű egybeillesztett fadarabból készült. Ez az ügyeskedés jól jellemzi az újkori japán művészet igen sajnálatraméltó elfajulását.

KIÁLLÍTÁSOK

AZ ORSZ. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT Kassán augusztus havában a kassai kereskedelmi és iparkamara közreműködésével iparművészeti kiállítást rendez, amelyen hat művésziesen megoldott szoborberendezést és a kassai iparművészet különböző ágából egybeállított nagyobb gyűjteményt állít ki. Különös érdeklődésre számíthat a fűrdői emléktárgyakból álló sorozat, melyet ez alkalommal csak először mutat be a Társulat. A kiállítást Lakatos Artur tanár rendezi.

AZ ŐSZI LAKÁSBERENDEZÉSI KIÁLLÍTÁS, melyet az Orsz. M. Iparművészeti Társulat a Technológiai Iparmúzeumban rendez, igen sikeresnek ígérkezik. A kiállításnak két sorozata lesz; az egyik — az eddigi megállapodások szerint — október havában nyílik meg és tart az év végéig, a másikat újév után akarják megnyitni a Társulat. Mind a két kiállításon egy öt, egy három, egy kétszobás és egy teljesen berendezett garçonlakás lesz látható.

NEMZETKÖZI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS PÁRISBAN. Steeg közoktatásügyi, Massé kereskedelemügyi, Paul-Boncour közlekedésügyi

miniszterek és Dujardin-Baumetz képzőművészeti államtitkár kezdeményezésére Párisban nagyobb szabású nemzetközi iparművészeti kiállítás rendezésének tervével foglalkoznak, amelyre az összes kulturállamokat meg akarják hívni. Dujardin-Baumetz szerint ez a kiállítás lesz hivatva megállapítani a huszadik század iparművészeti stílusát. A kiállítást 1914-ben vagy 1915-ben tartják meg.

PÁLYÁZATOK

ELDÖLT PÁLYÁZAT. Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat bíráló bizottsága június hó 14-én dr. K. Lippich Elek elnöklésével tartott ülésen döntött a községházak belső berendezésének terveire kiírt pályázatról. A bizottság az 500 koronás első díjat egyhangúlag Kövesdy Géza rajztanár, a 300 koronás második díjat szintén egyhangúlag Meyer Antal iparrajziskolai tanár tervének ítélte oda, míg Lhotka István tervét 200 koronáért megvásárolta. A bizottság örömmel állapította meg, hogy az újabb pályázat az első ízben kiírt eredménytelen pályázattal szemben számottevő sikerrel járt.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS. 1. Az Orsz. M. Iparművészeti Társulat általános nyilvános pályázatot hirdet eredeti iparművészeti tervekre (rajzokra, plasztikus mintákra) abból a célból, hogy azok javát megvásárolhassa, iparosoknak megvalósítás végett kiadassa, esetleg azokat sokszorosíthassa.

2. A terv tárgyát és anyagát (fa, fém, agyag, szarú, szövet, stb.) a tervező szabadon választhatja, de figyelemmel kell lennie arra, hogy a Társulat csakis olyan terveket akar beszerezni, amelyek hazai ipari műhelyekben vagy gyárakban elkészíthetők s majdan megvalósítva forgalomba hozhatók.

3. Pályadíjat nem tűz ki a Társulat, de legalább 2500 koronát irányoz elő a legmegfelelőbb tervek megvásárlására. Az egyes tervek vételárát a tervező művészekkel egyetértve fogja megállapítani.

4. A pályázaton csakis magyar állampolgár vehet részt.

5. A pályázat nyilvános. Tehát szükséges, hogy minden pályaművön feltüntetve legyen a pályázónak neve és lakása.

6. A pályázat f. évi október hó 2-án déli 12 órakor jár le. Ez időpontig be kell küldeni a pályaműveket a Társulat irodájába (IX., Üllői-út 33—37).

7. A pályázatot a Társulat állandó bíráló bizottsága dönti el.

8. A díjazott és megvásárolt tervek tulajdonjoga, beleértve a korlátlan sokszorosítási jogot is, kizárólagosan az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulaté.

9. Valamennyi pályaművet a Társulat legalább három napig kiállítja az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban. A nem díjazott műveket a kiállítás lezárásától számított 30 napon belül el kell vételni,

mert ezen a határidőn túl a Társulat érték felelősséget nem vállal.

Budapest, 1911. június havában.

AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI
TÁRSULAT ELNÖKSÉGE.

TERVPÁLYÁZATI HIRDETMEŒNY. A Magyar Építóművészek Szövetsége a Nemzeti Színház elhelyezésének és ezzel kapcsolatosan a Rákóczi-út betorkolásának kérdését oly nagyfontosságúnak és oly elodázhatatlannak tartja, hogy szükségét érezte a kérdés leghatékonyabb megoldását saját erejéből elősegíten-dő, a rendezés, illetőleg a színházelhelyezés megoldására nyilvános tervpályázatot hirdetni. A pályázatban résztvehet minden magyar polgár. A pályázat a Nemzeti Színház elhelyezésének és a Rákóczi-út betorkolásának rendezését öleli fel, mely rendezés keretében a M. É. Sz. által a pályázókknak díjtalanul rendelkezésre bocsátott helyszínrajzban megjelölt határig minden belevonható. A pályázatnak egyedüli célja minél több, érdekesebb és művészi eszmét szerezni, ennél fogva telekértékszámítások stb. teljesen mellőzendők. A pályázónak eszméjét 1:500 méretű helyszínrajzban kell bemutatnia, de ezenkívül még tetszés szerinti rajzokkal is illusztrálhatja azt. A terveket 1911 augusztus 15. esti 6 óráig névalírással kell benyújtani a M. É. Sz. helyiségében. A pályázó tervének benyújtásával elismeri a M. É. Sz. jogát, hogy pályatervét további megkérdezése nélkül is közzölheti. A terveket elbíráló bizottság tagjai: Bárczy István polgármester, Molnár Viktor államtitkár, a szövetség 4 választott tagja és pedig Lechner Ödön, Palóczy Antal, Spiegel Frigyes és Málnai Béla. A bíráló bizottság 3 hét alatt dönt. A tervek a M. É. Sz. helyiségében ki lesznek állítva. Első díj a M. É. Sz. aranyérmé, II. díj 600 korona, III. díj 400 korona. Budapest, 1911 április 20. Komor Marcell ügyvezető titkár, Lechner Ödön I. mester.

MÚZEÁLIS ÜGYEK

NEMES MARCELL ADOMÁNYA. Iparművészeti Múzeumunk igen értékes gyűjteménnyel gazdagodott, melyet Nemes Marcell, az ismert kiváló műbarát áldozatkészségének köszönhet. E gyűjtemény kiváló darabja egy díszes németalföldi reneszánsz-korabeli szekrény, melynek értéke meghaladja a 10,000 koronát. Ezenkívül 159 tárgyat adományozott, köztük római üvegek, limogesi zománccművek, egy XIV. századbéli perzsa cserépkorsó, török fayencctányér stb. Nemes Marcell jövőben még egyéb adományokat akar a múzeumnak juttatni.

A KÖSZEGI GYÓGYSZERTÁR. Már két ízben röviden megemlékeztünk e folyóirat hasábjain (1910. évf. 35. old. és 1911. évf. 37. old.) arról, hogy a kőszegi, 1681-ből származó és 1775-ben átalakított

gyógyszertárt az O. M. Iparművészeti Múzeum igazgatósága megszerezte és megfelelő helyiségben, megtisztítva a többretegű festéktől, eredeti állapotában a múzeum földszinti csarnokában kiállította. A gyógyszer-tár berendezés, ez időből, az egyedüli Magyarországon, méltán tarthat számot úgy a szakemberek, mint a nagyközönség érdeklődésére. Anyaga tulnyomó részben tömör diófa, helyenként találunk azonban furnirozást is (főleg a párkányzatokon). Felszerelése közül a felső polcokon elhelyezett fatégelyek, az opál és tejuvegtégelyek (a szemben levő állványon) a palackok jórésze és az egyik rézmozsár a XVIII. századból származnak. A többi felszerelési tárgyak a XIX. század elején készültek. Így például a kék pajzsjegű, zöld koszorúval díszített hengeres porcellántégelyek 1826-ban. Ebből az időből valók a másik rézmozsár a keménycserépből való „Sumerein“ jegű tégelyek és a két Biedermayer-stílusú mérleg. A borjúbörkötésű: „Receptenbuch zum goldenen Einhorn des J. E.“ 1823-ban készült. Az Iparművészeti Múzeumban való felállítás óta a gyógyszer-tár berendezése három ide vonatkozó tárggyal gyarapodott: két XVII. századi vörös márványasztalkával, melynek tagozott lapját ágaskodó orosz-lán hordja. Az egyik csészében orvosságot kever, a másik mozsárban tör. E két asztalka a budai várban levő ú. n. városi gyógyszer-tárból származik. A harmadik tárgy, egy bronzmozsár a kassai jezsuiták gyógyszer-táráé volt. Felírata: APO. COLL. SOC. IESU. CASSOVIÆ. 1731. FECIT. CAROLUS EITELSPERGER, egy kassai XVIII. százada bronzöntő nevét örökíti meg számunkra.

SZAK- IRODALOM

DAS MODERNE BUCH. Herausgegeben von Dr. Ludwig Volkmann, Vorsteher des deutschen Buchgewerbe-Vereins in Leipzig, unter Mitwirkung hervorragender Fachmänner. „Die graphischen Künste der Gegenwart“. Band 3, 313 Seiten, Stuttgart, 1910, Felix Kraus.

Egy könyv a „könyvről“, mint az emberiség egyik legjelentékenyebb kulturfaktoráról, vagyis inkább annak technikai kiállításáról, mindazoknak a technikai és iparművészeti tényezőknek figyelembevételével, amelyeknek a könyv anyagi létrehozásában szerepe van s amelyeknek ismerete nélkül a modern könyv-ipar törekvéseiről egységes képet alig alkothatunk magunknak. Ha tehát nem is a könyv szellemi tartalma a tárgya e műnek, azért nem kevésbé számíthat általános érdeklődésre, mert ma már minden művelt olvasóra nézve nélkülözhetlen a könyvekből merített szellemi táplálék mellett azokat a külső értékeket is mérlegetni tudni, melyeket a könyv mint a művészeti technika tárgya a „reprezentatív könyv“ képvisel.

A könyvtechnika és annak modern segédeszközei mai rohamos fejlődése mellett kétségkívül hálás fel-

adat e fejlődés összes anyagát rendszeres feldolgozásban nyújtani a közönség elé s ennek legalkalmasabb módszerül kínálkozni, mint a jelen mű teszi, az erre vonatkozó szaktevékenység minden ágában a legjelesebb szakembereket szólaltatni meg, s ezzel minden dilettantizmustól ment sokoldalúsággal vázolni a könyv előállításának összes fázisait. Így azután alapos specialisták avatnak be a könyv, mint iparművészeti termék megszületésének minden titkába és processzusába s ezzel áttekintést nyerünk a modern könyvkiadó-üzlet bonyolult gépezete fölött is.

Ma már szerencsére túl vagyunk a hetvenes évek ügynevezett díszkiadásai áramlatán, melyek a maguk surrogat-technikájukkal, mesterkelt dekoratív ékítményeikkel elrettentő például szolgálhatnak a mai ízlés előtt; letűnt az illusztrált remekírók kora közönséges fapapírosaikon, kopott betűikkel, édeskés képekkel; az arany metszetű kötetek és rikitószínű kalikókötések divatja, túlon-túl elborítva aranynyomású ornamentumokkal, míg az első lap meszes, fehér, fénylő papíron moiré-utánzatokat mutatott. Ez volt az a sablon, amelyben élő és holt nagyságok szellemi alkotásait nap-nap után beadták a jó publikumnak, mely azokat kegyeletesen őrizte, ügynevezett salon-ja asztalán. Álság és üres látszat uralkodott itt is, mint az iparművészeti ízlés más terein s csak a múlt évtized reformmozgalmi teremtették meg a könyvpiarban is az egészségesebb fordulatot, főleg Morris alapvető fázisai nyomán, aki a régi mestereket alapos tanulmány tárgyává tette s ezzel utat mutatott a könyvművészet igazi feltámadásának, a könyv modern kiállításának. Jól tudjuk ugyanis, hogy korábbi időkben, midőn a műveltség kevésbé volt még elterjedt s az olvasás kis körökre szorítkozott, a könyv, mint olyan, önmagában is objektív értékelés tárgya volt, s a könyvnyomtatás feltalálása előtt minden könyv, már fázisosságos kézirati kiállítása miatt is, önálló beccsel bírt. Gyönyörű missalék, bibliák és imakönyvek mutatják annak a reprezentatív könyvművészetnek a magas színvonalát, melynek a szerzetesek céljában volt a bölcsője. És hasonló művészeti kvalitásokban bővelkednek a könyvnyomdászati inkunabulái is, amelyek, épp mivel a kézirattmásolás termékeivel kellett kezdeni versenyezniük, nemsokára a tiszta typografiai szépséget kiváló tökélytel tudták érvényre juttatni.

Néhány áldozatkész kiadóé az érdem, hogy a közönség ízlésének nevelését ebben az irányban is megkezdte, mintaszerű nyomdai termékek közléte által, s ezzel lehetővé tette, hogy a könyvpiarban ma már a luxus-kiadások rendezése gazdaságilag is kifizesse magát, s hogy nemcsak szenvedélyes bibliofilok, hanem a művelt közönség nagy körei is támogassák a könyvpiar ily irányú vállalkozásait.

Visszatérve munkánkra, csak röviden soroljuk fel az egyes fejezetcímeket, melyek alatt a munka részletesen tárgyalja a könyv technikai faktoraival közt a papírt, a betűt, a betűöntést, a szedés formáit, a gépszédést, stereotípiát, galvanoplasztikát, a gyorsajtó gépek fejlődését, a színt, a könyvnyomtatást, az illusztrációt, a hármas színnyomást, a domború nyomást, lithográfiát és könyvnyomást, a kartografiai repro-

dukciók technikáját, a hangjegynyomást, a fotomechanikai illusztrációt, a könyvkötést, a könyvtárt és az új könyvművészetet.

A legjelesebb szakírók fejtegető és tájékoztató előadását mindenütt nyomon kísérik a szemléltető nyomáspróbák is, amelyek a szöveget magyarázzák és támogatják. Rendkívüli nagy bőségben és választékban találunk itt bemutatásra a legelső nyomdák legjelesebb alkotásait, minden téren és minden irányban. Ezek a mellékletek, megannyi remek műlapok, a legtekélyesebb kivitelben, amelyek a legszigorúbb kritikát is kiállják és fogalmat nyújtnak arról, hogy mire képes a modern könyvtechnika.

A képanyomás különböző technikáival ismerős szemre nézve például mi sem lehet tanulságosabb, mint az elsőség pálmájáért versengő különféle nyomtatási módok mesterei nyomásainak összehasonlító megfigyelése. Félremagyarázhatatlanul kitérünk ebből, hogy a könyvnyomdász a magas nyomási eljárásban s az eddig legolcsóbb képanyomás terén, művészi hatás tekintetében mind közelebb jutott a drágább mélynyomási eljárásához. De a lapos nyomás (könyvnyomás) is sok haladást tett ebben az irányban. Legújabbban azonban hirtelen a mélynyomásos eljárás egy újabb módszere lép ismét előtérbe, mely a rotációs nyomással a művészi szempontból eddig el nem ért, de igen költséges mélynyomásnak lényeges olcsóbbítására és népszerűsítésére törekszik, sőt a rotációs ujságyomást is körébe igyekszik vonni, s egy korszakalkotó mellékletben mutatja be e téren a kombinált magas- és mélynyomás első eredményét, egy ujságot, közbeszúrt gyönyörű mélynyomású képekkel. Mennyiben fog ezáltal sikerülni a probléma végleges megoldása, majd elvállik.

Talán legtanulságosabbak a könyvben a papírról, a szedésről, az illusztrált nyomásról, könyvkötésről és az új könyvművészetéről szóló jegyzetek, melyek egyúttal gyakorlatilag is szélesebb köröket érdekelnek, ideértve mindazokat, akik mint könyvvásárlók, avagy mint nyomdai megrendelők jutnak abba a helyzetbe, hogy a könyv mechanikai előállításának különböző fázisaival foglalkozzanak. Általában azt a tapasztalati igazságot szűrhetik le ezek a munkából, hogy a grafikai művészeteknek csak előnyére válnék, ha a közönség a nyomdai par hivatott szakférfiainak tanácsára jobban hallgatna s nekik szabadabb kezet engedne, mintsem ha kényszeríti őket, sokszor jobb tudásuk és meggyőződésük ellenére is, saját kérésükre alkalmazkodni.

Kitűnő iparművészeti erők tanácsai és tanításai nem hangzottak el a pusztában s a könyvnyomtatás utolsó céhbéli bilincsei lassanként lehúladtak, s egyúttal a féktelen zabolátlanság anarchikus rajongóinak száma is megritkult, s egységes célokra való művészi törekvés nyilvánul meg mindenütt, mely a legszebb várakozásokra jogosít, s melynek eredményeként a modern könyv kiállítása ékes tanúságot tesz azoknak a szakiskoláknak és grafikai szakosztályoknak célravezetősége mellett is, melyek újabb időben az iparművészeti törekvések minden jelentősebb gócnál egymásután támadtak.